List 4.

NOVICE

Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 26. januarja 1870.

Gospodarske stvari.

Še enkrat o novi zemljiški davkovski postavi.

„Novice", ki si ne dajo očitati, da se „vlečejo le za jezik", ampak kterim je tudi glavna naloga to, da skrbijo za bolji stan našega naroda, so že lani, ko je bila nova postava od 24. maja 1869. leta oklicana, po kteri se ima predrugačiti zemljiški (gruntni) davek, podale svoj poduk o tej za vsakega kmetovalca prevažni zadevi.

Kmalu pride čas, da se prične nova cenitev (novo šacilo) zemljiškega davka in pa nov kataster na čisto novi podlagi.

Važna ta stvar je v roke položena okrajnim komisijam in pa deželni komisiji. Zato Vam rečemo še enkrat: dobro zapomnite! — **da dobro in slabo za vsak okraj in celo deželo zarad bolj ali manj pravičnega davka je najbolj v roko dano okrajnim komisijam.**

Ne prezrimo tedaj, da ob volitvah okrajnih komisij si volilci in izvoljenci dobro v spomin vtisnejo to, da imajo veliko odgovornost na svoji vésti, kakošne možé volijo v komisijo, in da izvoljeni vestno opravljajo svojo nalogo.

V ta namen naj iz omenjene postave navedemo nektere poglavitne točke.

Razdelek 1. odločuje, da zemljiškemu davku je podvržen vsak svet, ki je za kmetijsko obdelovanje pripraven. To si je dobro zapomniti, da je že svet davku podvržen, če se tudi ne obdeluje, da pa se le za obdelovanje dá porabiti (benützbar), in če se tak svet za kaj druzega tacega rabi, kar ga ne oprostuje zemljiškega davka.

Cenilna komisija — ktero bomo pozneje popisali — bode razsodila, v ktero vrsto zemljišč se ima postaviti svét, če tudi ga posestnik iz kterega koli vzroka za kaj druzega rabi. Tako, na priliko, se bode za svet, kterega komisija za senožet pripravnega spoznava, senožeški davek plačeval, če tudi posestnik tega sveta ne rabi za senožet, ampak za pašnik, kajti „pašnik" je tudi davku podvržen. Le takrat, ko bi gospodar ta svet rabil za kaj tacega, kar je po §. 2. davka prosto, kakor, postavimo, za kako javno (sploh rabljivo) pot, za pokopališče itd., le takrat je tak svet davka prost in se ne smé v vrsto senožet šteti.

Po razdelku 2. je nerodovitni svet zemljiškega davka prost. Da pa komisija po tem §. more kak svet za nerodoviten svet priznati, mora taka zemlja že v svojem prvotnem stanu za nič biti. Če je nerodovitna le za to, ker je zanemarjena ali popolnoma zapuščena, takrat gospodar ni zemljiškega davka prost.

(Konec prihodnjič.)

Nekaj o koristi in škodljivosti različnih živalskih plemen.

Iz gozdarske šole v Šneperku.

Po Bodensteinu posnel Franjo Padar.

Ker bi marsikoga bralca „Novic" utegnilo zanimivati, ako sliši nekoliko o škodljivih in koristnih naših živalih, zato jim podajam nekoliko vrstic, ki imajo toliko trdnejšo podlago, ker so iz skušenj povzete.

Ne dá se tajiti — tako pravi g. Bodenstein — da mnogi lovci marsiktero žival pokončajo zato, ker niso dobro podučeni o koristi ali škodljivosti njeni. In celó take živali se najbolj moré, ktere so krotke in ktere malo škodujejo, storjeno škodo pa po drugi poti povračajo.

Sto in sto malih podlasic (Mustela vulgaris) se na Kranjskem vsako leto pomorí, in vendar ta živalca malo škode včini, ker je dobra preganjavka miši. Koliko samo dve podlasici lahko miši pokončate, kaže se iz sledečega: Pri sprehodu skoz fazanjak — piše B. — mi pride majhina podlasica na proti z gozdno miško (Mus silvaticus) v gobčeku. Brž primem za puško, da bi jo ustrelil; imel sem že misel natlačiti jo, hipoma me pa spreletí druga misel; puško denem na stran in živalco opazujem. Urno z miško v gobčeku teče memo mene v gosto travo. V nekolikih minutah pa pride zopet nazaj iz goste trave brez miške. Potem teče zraven mene, leze v goljavo in jame pridno mišje luknjice kopati. Miši v zadregi skačejo sèm in tjè, tako, da sem jih sam nekoliko pokončati mogel. Bitva trpí nekoliko časa, a podlasica zopet eno miško prinese na ravno isto mesto v gosto travo. Morebiti je mladim hrano prinašala, kajti v kratkem je zopet prišla, vjela miš in jo ravno tje nesla. V 30 minutah je ta mala živalca 5 mišek na isto mesto znesla. Zdajci moram tje, ker je kupec drva nakladal, pa kaj zapazim na mestu, kamor je omenjena živalca hodila? Čudil sem se, ko zadnjo poleno vzdignem in zapazim 7 umorjenih miši, in tudi sled, da so morale v kratkem le-sem nanesene biti, kajti nektere so bile na pol snedene.

Res je, da podlasica tudi z mladim zajčekom tako naredí, pa tega sem sam prepričan, da le v prvi mladosti jim je nevarna, starejih se pa ne polasti rada.

Dr. H. O. Lenc popisuje v svojem prirodopisju „človek in sesajoče živali" bitvo s podlasico in hrčekom (Hamster), ki se je s smrtjo obeh končala in pravi: Kostí njegovega smrčeka so bile zdrobljene; eden sprednjih zob je izpadel, drugi se je majal, in le četrti je še trdno stal, — drugod ni bil dosti ranjen, ker podlasica ga je le za smrček grabila v boju. — Majhine živali podlasice le za tilnik ali za glavo zgrabijo; pri hrčku je bil pa tilnik preširok za majhen gobček ži-

valce. — Razvidi se toraj iz tega, da velikih zajcev majhina podlasica umoriti ne more.

Povsod, bodi-si v gozdu ali na polji, kjer miši škodo delajo, naj se tedaj nedolžna podlasica ne preganja.

Drugače je pa pri drugi vrsti podlasic: pri tako imenovani beli podlasici (Mustela erminea), ktera le takrat miši loví, kader drugih živali dobiti ne more. Zatega del je ni tako škoda, ako se preganja in morí.

Da je tudi dihur hud preganjavec miši, to je res, kajti njemu tudi vodne in sive podgane niso kos, vendar pa manjšim lovskim živalim ne prizanese, ampak jih neusmiljeno davi.

Zastran pokončevanja miši je tudi sôva spomina vredna. Nek gozdnar je našel v otlem drevesu 9 lepo razkosanih miši. Sova je tù imela mlade, in razkosane miši so jim služile v živež. Znano je tudi, da zajcem ne prizanese; al za pokončevanje roparskih miši toliko storí, da jo z vsemi njenimi vrstami priporočam varstvu; samo bubuj ali hostna sova ne more se priporočati.

Iz ravno teh vzrokov tudi ne preganjajte roparske kanje (Falco buteo, Falco lagopus).

Izmed gavranov zaslužite varovani biti: kavka (Corvus monedula) in navadna vrana (Corvus frugilegus).

Da te dve vrani pobirate hrošče in črve hroščev, tega se v kebrovem letu vsak do dobrega lahko prepriča. Tudi siva vrana (Corvus cornix) je ravno v tem smislu hvalevredna. Gorjé pa drugim tičem, posebno ako te vrane v veliki trumi v gostem gozdu živé. Ondi te vrane več kakor 20 do 50 odstotkov tičev druzih vrst podavijo. Sam sem bil vpričo, ko so sive vrane združene napadle fazana na jajcih sedečega, ga odpodile in jajca vzele.

Kjer tedaj hočejo fazane, zajce in jerebice rediti, ondi se morajo te baže vrane, namreč siva in njej sorodna črna vrana (Cornix nigra) preganjati in moriti. Ravno tako tudi sraka (Corvus pica).

Tudi šoja (Corvus glandarius) se mora trebiti, ker je, kakor sraka, siva in črna vrana mnogim manjšim tičem škodljiva, čeravno nekoliko tudi črve in miši pobira. V izgled bodi naj to: V nekem delu gozda smo nasejali seme mladih hrastičev. Zima je bila ugodna, snega je padlo malo, in tako je vsejano seme pognalo. Al pripodí se kopa teh tic. Nismo jih môgli odgnati niti s streljanjem niti kako drugače. Toraj so nam skoro vse snedle, le 50 hrastičev je ostalo na velikem prostoru.

Od omenjenih vranov so pa najškodljiviši: Siva vrana, črni vran, sraka in včasi tudi šoja.

O mlekarstvu in sirarstvu

s posebnim ozirom na razne razmere.

Govoril v deželni goriški dvorani 6. decembra 1869. l. učitelj kmetijstva Fr. Povše.

(Dalje.)

Potem se prične sir soliti. To delo je posebno važno, ker to pospešuje dobroto sira. Solí se po vrhu in krog in krog, da se drgne s solno vodo. V 24 urah se sol po vrhu hleba raztopí in potem vzame sirar ščet in po vrhu raztopljeno sol dobro vriba v sir; potem obrne sir in ga zopet na drugi strani po vrhu osoli.

V začetku soli vsaki dan, potem vsaki drugi dan itd. to delo traja več mesecev, ali celo leto pri prav velikih hlebih. Sploh veljá to, da se more soliti toliko časa, da se pokaže sir ves s soljo navdan. S tem, da se polagoma solí, sir vedno lepo zorí, in da mnogo let ostane zdrav. To skušnja spričuje, kajti nahajajo se siri po 50 let stari, ki so pri vsem tem prav izvrstno okusni.

V siratki, ktera v kotlu ostane, je še nekoliko maselnine, nekoliko sira in mlečnega sladkorja. To siratko lahko porabimo, zgrejemo jo na 72 stop. R., in naredijo se pene, v kterih je zbrana skor vsa v siratki zaostala mast. Te pene pograbimo v latvice, ktere stavimo v mlečnico in v 24 urah se zbere na vrhu smetana, ktera čeravno ni popolnoma enaka pravi smetani, je vendar dobra, da jo lahko porabimo za napravo masla ali jo porabimo pri napravljanji pretolstega sira.

Pa tudi v tej siratki je nekoliko sira in lahko iz nje napravimo skuto, vzemčič (Ziegenkäse). Treba je tej siratki dodajati nekoliko kisline, sirila, in treba je, siratko v kotlu tako zgreti, da jame vreti. Sirna stvar se v siratki vsiri in ti sirni svalki pridejo na dno kotla, ktere potem poberemo iz kotla in iz njih majhene sirne hlebčke napravimo in potem posušimo. Tak sir je dober in za domače potrebe pripraven. Ostala siratka je dobra piča za svinje.

V tej siratki je pa še mlečni sladkor, kterega dobimo, ako siratko tako dolgo prekuhujemo, da se vsa vodena reč shlapí in le sladkor ostane. K temu je pa treba veliko drv, in to je vzrok, da ne izdelujejo iz siratke mlečnega sladkora. Iz te zadnje siratke nekteri napravljajo tudi žganje, ktero nekteri zeló hvalijo.

Tam, kjer imajo le malo mleka, delajo iz mleka tako imenovani sir opékni (Backsteinkäse), tako imenovan po podobi opeke (cegla); tak sir je limburški itd. Pri napravi takih sirov je poglavitno to, da ni treba mleko segreti nad ognjem, ampak ravno pomolzeno mleko (mleko spod krave), ktero je toplo, se vlije v posode (brete) in zdaj se hitro dodá sirilo ter pusti se vse mirno stati eno uro. V tem času se vse mleko vsiri. Po tem se pobere sir iz posode in se vlije v tvorila, ktera ležijo na nekoliko viseči mizi, ktera ima vreze za odtekanje siratke. Tvorila so narejena iz pol palca debelih desk v podobi opeke, toraj štirivoglata, dno pa in stranice imajo mnogo ljuknjic, skoz ktere se odteka siratka. V 4 urah je treba iz tvoril vzeti sire, ktere stavimo na mizo. Siri ležé na slamnatih bilkah, da vedno lahko odteka vodena stvar, drug pri drugem, in deske, vprte druga proti drugi, nekoliko stiskavajo sire. To traja 4 dni; med temi 4 dnevi pa je treba sire večkrat obračati. Potem sire, kakor hitro so nekoliko trdi postali, postavimo v sirarno izbo, treba jih je pa vsoliti, in sicer se vzame na 20 funtov sira 1 funt solí. Ko so siri v sirarni izbi, treba je, da jih vsaki dan obračamo in s solno vodo peremo in vribamo. V sirarni izbi mora biti gorkota 12 do 15 stopinj in največa snažnost. V 6 tednih dozorijo siri, kteri so prav okusni. Mleko v tak sir podelavati, je prav koristno, ker prihranijo se drva, in ni treba dragega kotla in drazih naprav, ktere so potrebne pri izdelovanji švicarskih sirov. V kratkem času dozoré taki siri za prodaj. Vendar treba je vedeti že pred in za gotovo, kam bo mogoče tak sir prodati, kajti on ne trpí dolgo časa in se prav rad pokvari.

Izdelujejo pa še drugačne sire in skor v vsaki deželi imajo nektere posebnosti; al poglavitni šegi, sire izdelovati, ste gotovo ravno te dve šegi, to je, švicarski sir in opekni sir ali tudi limburški sir imenovan. Ker pride v kratkem na svitlo knjižica o raznih sirih, tedaj lahko opustimo pogovor v raznih sirih. Ravno tako je tudi ovčje in kozje mleko za napravo sirov prav dobro. Naprava sirov iz takega mleka je enaka kakor pri izdelovanji iz kravjega mleka.

(Konec prihodnjič.)

Starozgodovinske stvari.

Razprava o imenih nekterih božanstev

in o legi in pomenu nekterih rimskih postaj v nekdanjem Noriku.

Sit apud te honor. antiquitatis
Plin. lib. 8. 90. 24.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Na večkrat omenjenem spomeniku še najdemo imena trojih božanstev: Toutati, Inatimo in Cetio (dativ).

Slednje božanstvo na tem spomeniku glasí se pa v dativu: Cetio. Knabl misli, da je Cetius personificirani hrib Cetius, in njemu je to imé keltiško: choti, coed, Wald, waldiger Berg. Bodi si! *) — al nihče ne more nikati, da bi tudi ne bilo slovensko. Mi imamo toliko krajnih imen iz temata cet, postavimo: Cetinje na črni gori, Cetin, ime razpadle trdnjave na špicastem hribu v vojaški granici, Predcetinci, ves pred špicastim hribom (sosednjima vasema se pravi: na Bregu, na stari Gori), Cetina, špicast hribček pri sv. Primožu; v nemškem Štirskem: Zetlach, Zettling, to je: v Cetah, Cetlinje, Ceće = Cetje v trbolski fari; da ni mogoče trditi, ka te besede ne bi poznali tudi Slovenci; zraven pa ne samo na noriških rimskih kamenih najdemo ime Cetus večkrat, nego živé še tudi Cetini in Cetinšeki po Slovenskem, in večidel imajo stanovišča na špicastih koglih. In pomen: oster, špicast tičí v besedi cet, sansk. çithas, acutus, acerbus. Plinij pogorje, ktero je delalo mejo med Norikom in Panonijo, in se je vleklo od bečkega Kahlenberga čez Zimernik (Semering), Lanč (flexus, iz temata „lank, lonk"), severno-izhodno od Gradca čez panoge Pohorja laško-trbolsko hribovje do Emone: „mons cetius" imenuje, — Ptolomaj pa: „*τὸ Κετιον ὄρος*", in če si človek to pogorje pogleda, se prepriča, da je res večidel špicasto, ali, kakor eden nemških touristov je popisuje: „diese wunderschönen gespitzten, zuckerhutförmigen Berge".

Znano je, da je na severnem koncu „montis Cetii" stala rimska postaja: Cetium, ne daleč od Vindobone. Zidovje še se je dolgo poznalo, in gradišču je bilo v 9. in 10. stoletji ime: Zeizzimurus, Zeizzenmurus (823. in 895.). Zeizzi, Zeizzen je postalo iz: cetji, cećji, po onih pravilih nemškega jezika, po kterih: wazzer iz water itd. Novonemščina je t in zz spremenila v sz; zato sedaj Nemec govori: Waszer, pa tudi Zeiszen — Zeiszelmauer namesti Zeiten — Zeizzenmauer.

Ponuja se nam pri razlagi tega imena opomniti, kako nemški starinoslovci znajo filologovati. Eden je izpeljal imé od vozunčekov, ktere so prej tam delali, in njim Bečan pravi „Zeiselwagen"; najnovejši razlagavec imena dr. J. Aschbach, profesor občne zgodovine na dunajskem vseučilišču, poklican iz Nemčije v Avstrijo, pa trdi, da se more brati: Cibium, da-siravno rimski spomeniki, Plinij, Ptolomaj, knjiga Notitia imperii occid. imajo: Cetium, Cetii. Aschbach pravi, da je Cetium dobilo ime od kohorte ciperske iz mesta Citium, ktera je prej tam posajena bila, nepremislivši, da je ime „Cetius mons" že poprej znano bilo, nego so Rimljani otok Kypros pod svojo oblast dobili.

Ta učenjak tudi ime rimske postaje „ad pontem Ises" (kar je že bistroumni geograf K. Mannert spoznal, da je krivo pisano na Peutingerjevi tabli, in da bi moglo stati: Ibes ali Ipes, ker se reka, kjer je postaja stala, veli: Ipps) — razložil, in rekel, ka je postalo po častji boginje: Isis! — Reka se veli v listinah 10. stoletja: Ipussa, in eden virov še dandanes: Ipsitz, to je: Ipšica. Tema ip je dala poznamenovanja za več rek slov., primeri: Iplja ponemčen Eipel, Ipava, Ipbach na gorenjem Štirskem blizo Lasinje (Lassing), primeri še ime osebno: Ipšek, Ipavšek, Ipavic, dalje ime polabskoslovanskega božanstva: Ipabog. Primeril sem ime enkrat tematu: лъп — lp; in to keltolatinski alpis, skitskoiranskemu rip (*ῥιπαια*), tako da bi ip bilo vokalizovano za: lp (primeri izgovor: Ibljana = Lbljana iz лъб) in da bi Čehi v imenu svoje svete gore Rip ohranili še izvirno obliko. Vokalski: rp pa se ne glasí samo v sansk. kot: arp, rap ali rip, temoč tudi slovenščina ръ in лъ izgovarja kot: ar, or in ur, kot r in ru, primeri tema: ръд — rd, rubeus, rutilus, ktero se izgovarja kot: ard (ardeči na Štirskem) rdeči in rudeči, arja (ardja) rja in ruja, litev. rudis, got. riud, staro-gorenjenem. rôt, staronordiško riôdha. Ipuša, Ipava so toraj reke iz planin tekoče = Lpuša, Lpava — Alpuša — Alpava = Lupuša, Lupava, in sedaj tudi nam bo jasen pomen bregov gozdnatih na gornjem Štirskem: Lupitsch, Lupetzberg, Lupetzbach med bregoma Oesling = Osilnik in Leissling = Liselnik. Slov. ljudstvo korotanskega porekla neskončno rado izpehuje vokale. Tako v okolici, kjer sedaj stanujem, se pravi nekemu selu: „na pristavi", v starejih krstnih bukvah je ime posestnika zapisano: Pristaušek in Pristoušek, danes ga ljudstvo kliče: Prišček, Ipašvek je: Ipšek, Bukoušek je Bukšek itd.

Ako se ne motim, nam je g. Zakrajšek v „Glasniku" izvrstno razložil vse posebnosti zvokoslovja slovenskega narečja na Goriškem; da bi se kdo lotil tega dela in nam korotansko narečje tako razsodil. Pravilna pisava za imena: Ipava bi toraj bila: Lpava, kar pa se težko bode prijelo; ostanimo toraj pri pisavi: Ipava, ker v obliki: Vipava najdemo aferistični v, kterega ne ljubi samo slovenščina, temoč tudi južna in severna srbščina, v kteri najdeš viva za iva.

(Dalje prihodnjič.)

*) Sicer bi slovansk filolog ne bi smel tako lomastiti, kakor je dopuščeno sovražnikom slovanske zgodovine. Če človek prebere vse, kar so Mone, Zeus, Koch in drugi kvasili o pomenu krajnih imen starega Norika, prime ga kretelj (cholora). Kaj vse blodijo grški profesorji, postavimo, za svoje črčkarije z redovi obloženi Netoliczka, da ime reke pri Gradcu: Andritz = andrica — ondrica, fluctuans, pomenja: unbewohnter Wald" — je res izbljuvek nemške „Gründlichkeit". Pis.

Národne stvari.

O pregovorih in prilikah

sosebno slovenskih.

Spisal profesor Viljem Urbas.

(Dalje.)

Pregovora

Kakor se gode, tako se pleše

pošten človek nikdar ne bo za geslo si izvolil. Okoliščinam prijenjati je pametno, a trmi v bran staviti se je moško.

Kdor rad pleše, kmalu dopleše —

naj dobro pomislijo tisti, ki radi godejo.

Gorjé mu, pri komur se miši in mačke bratijo —

to je, prijatli z neprijatli družijo!

Česar je polno srcé, rado iz ust gré

je lepše rečeno nego: „besede nam služijo, da svoje misli ž njimi prikrivamo".

*

Brada dorasla, pamet ne dozorela.

Tudi pobeli se marsikomu brada, al pamet se mu neče pojasniti; saj brada in pamet nista v nobeni zvezi. Čudno je le, da po dolgosti lás pri moških telesno moč merimo, pri ženskah pa duševno slabost.

Vsi ljudjé vse vedó.

Veliko jih je celó, ki menijo, da sami vse vedó; in vendar zná vsak norec vprašanja staviti, da sedem modrijanov ne vé kaj odgovoriti. Na svetu je dokaj več napuha nego prave vednosti.

Srečo in nesrečo človeško značavajo na priliko:

Ko bi sreča kramo razgrnila,
Prva bi se blaga iznebila.

Toda srečo bi moral že imeti, kdor bi iz tega klanja hotel kaj odnesti.

Kdor pa srečo ima, molzejo mu kokoši, pravi že Aristofan.

Komur sreča ubeží, ta si zastonj za-njo peté brusi — kajti sreča je trmasta.

Kamor se nesreča odloči, vse vpreko poskoči.

Tudi nesreča je svojeglavna.

Kakor prišlo, tako prešlo.

„Kolo sreče, zmir okoli
Se vrteče, ne zastaja:
Kar b'lo gori, je zdaj doli;
In kar doli, gori vstaja.“

Nesreča ne orje, ne seje, in vendar dobro živí.

To bi bilo prijetno za-te, kaj ne da, lenuh?

Od nesreče pa, ki nanagloma pride, veljá:

Muha, ktera priletí, huje piči.

Zeló grozijo pregovori:

Nesreča nikoli ne praznuje.
Nesreča ni nikoli vgnana.

Tolaži nas pa zopet:

Vsaka povodenj se uteče.

„Osoda nam lahko vzame srečo, blago, zdravje in življenje; ne more nam pa odvzeti kreposti, nedolžnosti, poguma in velikodušnosti.“

In kakor

Tik sreče nesreča preží,

tako tudi

Ni nesreče brez sreče.

Saj *ima vsaka reč svojo solnčno in svojo senčno stran*, le *ponoči je vsaka krava mavra.*

Zadovoljnost, bogastvo in siromaštvo je predmet pregovorov:

Kdor je zadovoljen, najmanj potrebuje.

Pravo bogastvo je v srcu ne v škrinji.

Česar okó ne zagleda, srce ne preseda —

in — *Kdor ni dalje prišel ko do korita, temu je vsaka mlaka morje.*

Že stari Grki so za pravo blagostanje spoznali to, da človek le želí, kar ima. Kdor namreč le to želí, kar ima, od njega se sme reči, da ima, kar želí. V tem obziru je Aleksandar Véliki celó Diogena priznal za srečnišega od sebe.

Sitemu trebuhu še bel kruh ni všeč.
Kjer je obilnost, tam je presilnost.

In ta presilnost je svetu nakopala že marsiktero nadlogo; potrdilo se je pa, da

Bogastvo človeku smrti ne odpravi.

Žalostno je, da se mora reči:

Z lastnimi žulji je malokdo obogatel;

kajti — *Blago se po niti nabira, po vrvi zapravlja.*

Bogastvo iz odrtije se nenadoma razbije.

O tem nam tudi zgodovina do sita pričuje. Ono sleparno bogatijo pa značava prilika:

Na poti rožica, na domu ubožica. —

Kaj bi ne bila ubožica, saj svilnata in baršunasta obleka vendar ne pokončá pajčevin po trebuhu.

Drag kruh, kjer denarjev ni.
Dragina tepe le reveža.

„Za vas je vendar zmirom dobro — je rekel nek pravdnik kmetu — kedar imate malo žita, je drago; kedar je pa po ceni, ste ga veliko pridelali“. „Ne tako — odgovori kmet — nam nikdar prav ne pride; žito je le drago, kedar ga malo imamo; kedar ga pa obilo pridelamo, nima cene“.

Za lakoto umreti je huje ko zgoreti.

Nekoliko dlè trpí; toda

Bodi si z loncem ob kamen, ali s kamenom ob lonec; težko je loncu.

Tu je usmiljenje na pravem mestu.

Ne neha beračiti, komur se je palica v rokah ogrela.

Beračija iz navade podpore ni vredna.

Praznega skednja se miš kmalo naveliča.

Poznal sem grajščaka, ki je hlapce posvaril: I kaj tarnate, da imamo miši; slaba grajščina, iz ktere jo še miš potegne. (Dal. prih.)

Političnе stvari.

Govor dr. L. Tomana

v državnem zboru 19. januarja.

Po stenografičnem zapisniku.

Kakor vse na svetu tako tudi avstrijska ustava koraka v svojem razvitku. Če bo avstrijska ustava naravne faktorje države, za ktere je dana, spoštovala, če se bo ozirala na posamesne kraljevine in dežele, in se razširjala po naravi državni, potem bo taka ustava pospeševala notranji mir, svobodo, blagostanje narodov in državno moč. Če pa zapustí to pot, če se bo razvijala po modernih ustrojih in izgledih druzih, čisto različnih držav, potem mora biti temu svojemu cilju in koncu na kvar in škodo. Da je temu res taka, da se mora organizem države in ustave z naravo-državno strinjati, kaže nam zgodovina v mnogih izgledih na obe straní. Pa tudi že priprosta zdrava pamet, pravo spoznanje in državna modrost kažejo, da ne more drugače biti.

Da sem svoj današnji govor s temi besedami pričel, opravičuje zadostno resni državni položaj, kterega adresa sama zaznamuje.

V Avstriji si stojite dve stranki nasproti, in to ne le v državi sploh in v tem zboru, temuč tudi v ministerstvu, dokler je še vse glave štelo.

Geslo ene stranke je to, da moramo na vso moč in strogo držati se črke ustavine in da se mora pokopati vsaka misel za spremembo. Da bi se ta ustava na vsaki način vresničila, služijo tej stranki v pomoček strahovalne in posilne naredbe, — ona odpravlja in vničuje najvažneje pravice ustavne za vse tiste, ki se neté na slepo udati ustavi. A to še ne zadostuje; ta stranka je postavila si v načelo še novo sredstvo: prenaredbo volilnega reda in neposredne volitve v državni zbor.

Kako se pa to sredstvo ujema s trdim in trdnim izvrševanjem sedanje ustave, ki se s tem v svojem bitstvu spremeni in prelomi, in s kterim se deželnim pravicam krivica godí, — tega moja pamet ne more razumeti.

Na drugi strani stojí stranka, ki hoče, da ustava resnično oživí; ona hoče večo samoupravo, ona hoče enakopravnost vseh kraljevin in dežel, in to tako, da bi v resnici živela in da bi ne bila samo zapisana na papirji in odvisna od dobre volje kakega ministra. Ta stranka išče sredstva za porazumljenje, in temelj temu porazumljenju bodi naj enako pravo v kraljestvih in deželah, enako pravo v državnem zboru, posebno pa morajo vsi narodi enake pravice imeti v volilnem redu.

Na strani prve stranke stojí spomenica onega ministerstva, ki se danes sedeče na ministerski klopi svoje zmage veselí, — adresa odborove večine, in, kakor je podoba, tudi večina v tem zboru; — na drugi strani je prestolni govor svitlega cesarja, spomenica ministrov, ki so ministerstvu dali slovó, manjšina v državnem zboru, a večina avstrijskih narodov zunaj državnega zbora. (Oho! na levici. Dobro! na desnici.) Zdaj pa preiščimo, ktera teh strank dela v tem smislu, da bi ustavo vmerila različnosti avstrijske države, ktera hoče Avstrijo okrepiti in jej resnično podlago dati po tej poti, da bi bila vsa kraljestva in dežele zadovoljne, da se národom zgodí pravica in da bi si vsi národi podali roko ter služili pravi svobodi. Preiščimo, ali je v Avstriji in sploh na svetu centralizujoče načelo res načelo za pravo blagostanje in za resnično svobodo; preiščimo, ali bi se môgla svoboda do sedaj v centralizujočem ali decentralem načelu razviti, in prašajmo v tej zadevi zgodovine.

Da odgovorimo na prvo vprašanje, morali bi, akoravno se je vže večkrat govorilo o tem, podlago avstrijske države premisliti. Tu se hitro pokaže vsacemu, ki ne bije resnici v obraz, da je Avstrija skupnost več kraljevin in dežel, ktere so se pod raznimi imeni z Avstrijo združile, — da je Avstrija zveza in državna družba narodnosti, h kterim spadajo najmočneji rodovi v Evropi. Različnosti kraljevin in dežel, in posebnosti narodov prikazujejo se kot naravne podlage državi, na ktere se mora odločno ozirati, če hočemo, da je ustava avstrijska.

Samostojnost kraljevin in dežel so vladarji in knezi habsburške rodbine do tega trenutka vedno spoznavali. Za to nam priča pragmatična sankcija, ki je podlaga avstrijski državi in ktero so sklenile vse kraljevine in dežele, vsake za-se po svoji posebnosti z vladarjem; priča ustanovno pismo od leta 1804., v kterem cesar Franc I. razločno samostojnost kraljevin in dežel pripoznava; priča v enakem smislu 1860. dana oktoberska diploma, ktera je začetek ustavne oblike v naši državi in tudi natančno določuje samostojnost kraljevin in dežel.

Kakor se je pa pripoznala samostojnost kraljevin in dežel, tako tudi se ne more prezreti različnost in posebnost narodov v Avstriji. Do leta 1848. bili so tako rekoč z nekim mrtvaškim prtom pregrnjeni. Pa vže pod tem prtom tlela je iskra narodnega življenja, ki nikdar ne ugasne; živelo pod njim mišljenje in prizadetje vseh narodov, dokler ga ni 1848. leta duh svobode predrl. Zdaj so se narodi, iz kterih zdaj kakor poprej država obstaja, pokazali kot živeči in pravi udje državni. Narodi žrtvujejo državi blago in življenje; oni so je reševali iz nevarnosti in jo lahko še rešijo, ako jim ona ne poreče: „vi nimate pri mizi, kjer se dela prostost in narodno blagostanje, ničesa druzega opraviti, nego jedi pripravljati za en narod — za nemški narod“. Samostojnost kraljevin in dežel, posebnosti avstrijskih národov tirjajo nepogojno, da se postavodajalna in administrativna samouprava kraljevin in dežel razširi strogo po različnih posebnostih vseh narodov, če nočemo skupnemu državnemu življenju krivice in škode delati. Kakor posamesno teló škode ne trpí, če se njegovi razni deli krepé, tako tudi Avstrija ne bo trpela škode, če se okrepčajo njene kraljevine in dežele in če se rodovi njeni zopet z jasnim obrazom zberó okrog avstrijskega prestola. (Dobro! na desni.)

Po takem se pa koj razvidi, da se centralizujoča ustava, ki ne pozná različnosti kraljevin in dežel in ne vidi posebnosti narodov, ne nahaja v bistvu države naše. Razvidi se, da v Avstriji ne sme zapovedovati pod vladinim krilom eno ljudstvo vsem drugim, če hočemo dati državi ustavo, če hočemo porazumljenje in spravo. Sicer skličete na dan srditost v še širih krogih in še bolj pogubljivih nasledkih. Žalibog, da se centralizacija in sicer nemčevalna centralizacija v zgodovinskem razvitku vleče kakor rdeč trak.

Centralizacija se je že pod Marijo Terezijo pričela. In cesar Jožef za njo nastopil je napčno pot, da je hotel iz Avstrije enolično nemško državo vstrojiti, ker je okoli nje mnogo mogočnih enoličnih sosedov videl. Cesar Jožef je pa moral skušati, koliko si je nasprotnikov na glavo nakopal in da je bil boj zoper posebnosti kraljevin in národov grob marsikteri sicer dobri in prostomisleči nameri. In tako je šlo dalje do 1848. leta, ko so narodi svojo samostojnost v duhu svobode dobili in ko so se vsi narodi v resnici kot brate objeli. V onih časih stali so najslavneji in najplemeniteji možje vseh narodov toraj tudi nemškega rodú, ki pa niso več v našem krogu, kot večina v državnem zboru z geslom: Avstriji gré ustava, ki se popolnoma prilega avtonomiji kraljevin in dežel in ravnopravnosti vseh národov.

1848. leto je pa s svojimi pribojevanimi napredki kmalu zginilo in nastopila je zopet dôba reakcije — rakove poti, ktero je vpeljal mož, ki se je svojim svobodo-in pravicoljubnim načelom odpovedal, ustavo avstrijsko pokopal ter centralistično in absolutično vlado vstrojil; Bach je bil, ki je branil svoja načela z bajoneti žandarjev in gospodstvom birokracije. Kakošen nasledek, moja gospôda, je pa bil tej absolutistični centralizaciji? Nesrečne vojske s Francijo in Italijo in zguba najlepše dežele! In zdajci vladar previdi, da tako ne gré naprej in iz lastne volje razglasí oktobersko diplomo, v kterej jasno izreka, da mora državi v podlago biti samostojnost kraljevin in dežel in posebnost avstrijskih narodov.

Komaj je pa prava ustava po oktoberski diplomi zagledala beli dan, prišel je zopet nek prostomisleč mož, pl. Schmerling, ki posamesne deželne postave preobrne in cesarjevo voljo na glavo postavi. Postavodajalno pravico, ktero je oktoberska diploma kraljevinam in deželam deloma posredno v ožjem in širjem državnem zboru določevala, dal je Schmerling samemu državnemu zboru; deželnim zborom vrgel je le nektere drobtinice. In še več je storil Schmerling. Da bi avstrijski narodi, ki so tirjali samoupravo, posebno nenemški narodi, ne dobili naravnega zastopa v deželnih zborih in v državnem zboru, ustvaril je umetni volilni red na Českem, Moravskem, Štirskem, v Dalmaciji in na Kranjskem in v druzih deželah. Gospodje, ki so takrat v tem duhu tukaj v zbornici delali, nam danes lahko povedó, da je nepravičen volilen red oni pól, krog kterega se vse suče, da nekteri narodi nočejo priti v deželne zbore in v državni zbor, ker po sedanjem volilnem redu ne morejo zastopani biti tako, kakor drugi, ker nočejo in ne smejo svoje pravice drugim odstopiti in ker bi grešili zoper svoj lastni narod, ki bi z vstopom v državni zbor na podlagi krivičnega volilnega reda priznali ta volilni red za pravičen. Zastonj so poslanci kazali v državnem zboru in v deželnih zborih nerodnost in krivico tacega volilnega reda; zastonj so se upirali centralizaciji in ponemčevanju; zastonj so gospodje, kteri so sedaj kot zmagovalni ministri v ravno take napake zašli, kakor nam kaže njihova spomenica, oni čas ministru klicali: nazaj! pozor! sicer ne boš dalje vladal; zastonj so se zoperstavljale cele dežele in narodi temu videznemu konstitucijonalizmu. „Saj lahko čakamo“ — „bo vže šlo“ — se je odgovarjalo. In kaj je bil nasledek? Bitva pri Sadovi, — udarec, kakoršnega Avstrija ni še nikdar doživela, in dvalizem, v najbolj strogi obliki bil je novorojenec

tega konstitucijonalizma, ki je v kontumacijo dal nemagjarske narode, v silstvo pa Čehe, Poljake in druge nenemške narode.

Avstrijsko-ogerska pogodba je delo, kteremu se bo Evropa še v poznejih časih čudila. Res čudno je, da naš čas, ki ima toliko opraviti s številkami, ni spoznal one glasovite kupčije, ki se je tukaj napravila, po kterej mora ta stran 70 percentov in ona stran samo 30 percentov za skupne zadeve plačevati; in vendar imate obedve strani enako glasov, enako moč v delegaciji!

To je sad Schmerlingovega centralizma! In kaj smo se iz tega naučili? Nič! Dvalizem je obveljal; naredila se je zopet ustava, ker je bilo ravno potrebno — ustava 1867. l. Naredila se je brez Čehov, ki jih je 6 milijonov, — naredila se je vkljub uporu Poljakov, Slovencev in Tirolcev, ki vendar tudi štejejo v avstrijskem državnem življenji, — naredila se je vkljub mnozim druzim narodom, in sedaj se misli, da je tako narejena, da se ne more premeniti nič.

Da pa ustava od 1867. leta ne zadostuje duhu avstrijske države, da ž njo v resnici narodi niso zadovoljni, zato imamo prejasne izglede. Pred nami leží:

deklaracija zastopnikov českega naroda na Pemskem in Moravskem, ki zastopajo 6 milijonov broječi narod, —

resolucija gališkega deželnega zbora, —

resolucija ustavnega odbora v kranjskem deželnem zboru izdelana, ktera se je le po prečudnem sklepu postavnemu glasovanju odtegnila, ktero pa narod in dežela za svojo resolucijo pripoznavajo, —

enaka resolucija iz Tirolov, —

pred nami so sklepi zborov v Bukovini, v Trstu in druzih, ki odločno nasprotujejo tej ustavi in posebno volilni prenaredbi.

In še drugi dokaz imamo: krvav dokaz v Dalmaciji, ki odločno pričuje, da se v Avstriji centralizem nikakor ne dá izvršiti, — ondi je dokaz, da se pogumno in dobro avstrijsko ljudstvo celó tako daleč prižene, da se zoper njega mora za orožje zgrabiti — (nemir, klici na levici: Se mora!) — za orožje zoper ovo zvesto prebivalstvo, ktero je vedno Avstriji v bran v turških in laških vojskah orožje sukalo. (Dobro! na desni sredini, sikanje na levi.)

Vse to so jasna dokazila, da se po tej poti ne pride naprej!

In v resnici je to dobro želeči vladar spoznal, in to nas tolaži, to je, kar nas podbuja v razmerah zunaj državnega zbora in v državnem zboru golo resnico govoriti, čeravno nahajamo povsod le upor in čujemo „oho“. Vladar tedaj je spoznal, kar tudi mi za resnico spoznavamo, da v Avstriji ne gré s centralistično vlado, in da je porazumljenja treba in dogovora med kraljevinami in deželami. (Kon. prih.)

Dopisi.

Iz Koroškega. ⸸ (*Popisovanje ljudstva; profesor Vogt; nesreče.*) Tudi pri nas je že začelo številjenje ljudstva in živine. V slovenske okraje so se poslali, kakor smo izvedeli, uradniki, kteri znajo slovenski, vendar so med temi tudi nekteri, kteri tega jezika niso zmožni. Iz marsikterih krajev se sliši, da se naletí na osebe, ktere celó svoje starosti, da tudi pravega svojega imena ne vedó, in le toliko povedó, da toliko let že tù stanujejo. Lepa prikazen občne omike! — 24. dan t. m. pride iz Trsta v Celovec znani prof. Vogt, in bo tukaj Celovčanom razkladal, kaj je človek, in od kod je prišel. Po njem bodo saj nekteri izvedeli, da njih praoče bil je — opica! — Snega je pri nas dosti. V nekterih krajih so se mogle celó šole zapreti, ker otroci ne morejo v nje priti. Iz gorenskih krajev se sliši, da so zadnje dni marsikterega pod snegom najdli. V drugih krajih je polomil veliki sneg strehe. V kanalski dolini se nekaj dni ni moglo voziti. Divje zveri so se lahko pobijale s kolom. — Kmetovalci, če hočete, da bo na vaših poljih pred skopnil sneg, naredite va-nj do zemlje jame, in videli boste, da to veliko pripomaga.

Iz Trsta 21. jan. — V naši okolici se je začelo vse bolj oživljati in gibati; al ne samo v okolici, tudi na Krasu, in posebno se vidi to gibanje med mladino; vse si marljivo prizadeva naučiti se lepi bogati slovenski jezik. To se tudi prav očitno vidi v štacunah, kjer se vse le po slovenski poprašuje; ne sliši se več toliko „cukra“ in „kafeta“ kupovati, zdaj le rajši „sladkor“ in „kavo“ kupujejo; samo stari ljudje so še vedno stari kopitneži in nasprotniki čiste slovenščine; njim je le „kranjska špraha“ po godu; al pustimo jim še to malo let njihovega veselja; saj je ne bodo več dolgo govorili. — 15. dne t. m. so imeli udje Rojanske čitalnice lep narodni ples, v kteri si videl Slovana iz raznih vetrov oblečenega v svojo narodno opravo. Godba Jonovega polka je jako mično igrala; začel se je ples z Jenkovim „Naprej“. Velika hvala gré izvrstnemu ravnatelju g. Valenčiču. — V spomin našega prvega pesnika Vodnika napravi Rojanska čitalnica 2. svečana „besedo“ s tombolo in ponovljeno gledališčino igro „gosp. Čapek“. 6. svečana spet lep ples.

Iz Lokavca na Goriškem 12. pros. S. — Prečudno zimo imamo letos: dež, sneg, blisk in grom vse skupaj, zdaj to, zdaj uno. Bojimo se, da ta zima nam kmetom ne skuha dobre spomladi! Al tudi v národni pratiki nam ne sije pravično solnce ravnopravnosti. Še zmirom dobivamo nemška ali laška pisma in oglase iz uradnij političnih in sodniških — in celó davkovske bukvice za naš lastni denar dobivamo v tujem jeziku. Ali Slovenci nismo Avstrijanci in ali nismo zvesti Avstrijanci? Če tedaj kruha prosimo, zakaj se nam daje kamen? Pojte rakom žvižgat vi možje, ki nam ne daste, kar je naše, in namesti tega, česar prosimo, silite nam tujščino, ktere ne razumemo!

Iz Volč poleg Tomina 20. jan. — Oprostite predrage „Novice“, da tudi jaz prosti kmetovalec za nekoliko časa odložim svoja kmetiška opravila, ter vam iz ravno minulega leta, ki je bilo za nas Volčane v dušnem oziru jako važno — nekoliko vrstic pišem. Ko so meseca julija naš preč. gospod fajmošter Andrej Peternel, ki so tukaj pri nas 31 let pastirovali, v 77. letu svoje starosti v Gospodu zaspali, bilo nam je milo pri srcu. Al tudi druga skrb nas je navdajala. Mnogo se je vedelo govoriti in prigovarjati, da zdaj ta zdaj uni gospod bode naš prihodnji dušni pastir; večina nas si je le enega srčno želela, in radostni moremo zdajci reči, da smo dobili gospoda prav po volji svoji: prečastiti gosp. Anton Rutar, fajmošter Pod Brdom, bodo naš duhovni pastir, to je oni gospod, kterega smo že takrat dobro poznali, ko so bili duhovni pomočnik pri sv. Luciji na Mostu. Mili Bog nam neutrudljivega delalca v nogradu Gospodovem ohrani čvrstega in zdravega mnogo mnogo let!

Iz Vipavskega St. Vida 7. jan. x. (*Gospodarske črtice vsake baže.*) Ako je kje napredovanje potreba, ga je gotovo v sadjereji vipavske doline. Že sloveči naš ranjki Matija Vrtovec je Vipavce opominjal, naj bi se krepko poprijeli žlahnega zgodnjega sadja, na priliko, avgustane, breskev, marelic, hrušek, češenj itd., kajti nepozabljivi domoljub je sprevidel, da bi se dali s tem, kakor hitro se železnice pričnó, lepi denarci pridobiti.

Al vprašajmo zdaj, koliko se je dosihmal zgodilo v tem? in žalibog, da moramo odgovoriti, da toliko kakor nič.

Ne dá se sicer tajiti, da so posamesni gospodarji zadnja leta mnogo drevja posadili; al kaj to pomaga, ako se sploh v sadjereji ne napreduje, — dokler bo le tù in tam kak posamen gospodar kaj več storil, ostala bo sadna kupčija vendar-le brez pomena, ker ni mogoče sadja drugače prodajati kakor dandanes, ko je kmetovalec, ako hoče kak krajcar za sadje vloviti, edino le na Gaberca ali pa Budajnca vezan, ktera oba pa sadje skoro po nič plačujeta. In vendar se dá misliti, da bi se našel mož, kteri zdatno sadno kupčijo izbudí, kakor hitro bi se njegovo početje zadostno podpiralo.

Ker je torej jasno kot beli dan, da je treba resno misliti na povzdigo naše sadjereje, zato nastane vprašanje: kako bi se to po najgotovejši in najkrajši poti doseglo?

S samim priporočevanjem se, kakor skušnja kaže, nič ne dá doseči, — treba je toraj djanja.

Prvo djanje, ktero tukaj nasvetujem, ni nikakoršna nova reč, marveč že stara. Dobro znano je, da c. kr. vlada sama je že pred leti učenje sadjereje po ljudskih šolah ne le priporočala, temuč tudi djansko podpirala. Koliko se je pa za izpolnitev te hvale vredne vladne želje storilo? — odgovor: nič; kajti denar, kterega so srenje za ustanovitev srenjskih sadnih drevesnic sprejele, mirno počiva, ako se ni za kaj druzega potrošil. Učiteljem zavoljo tega kaj očitati, bilo bi nespametno, kajti oni so k večemu srenjski pisarji, toraj ne osebe velicega upliva.

Vendar je tudi njihova dolžnost, potezati se za osnovanje drevesnic, če že ne zavoljo druzega, saj iz gole ljubezni do sadjerejskega poduka, kterega bi moral vsak učitelj vestno gojiti.

Brez drevesnice se pa gotovo ne dá sadjereja vspešno učiti, kajti ravno tako, kakor ni moč dober vojak biti brez puške in vaje, ravno tako ne učitelj brez drevesnice, v kteri se djansko kaže, kar beseda reče. Da bi vsi župani, kterim je državna subvencija došla, v tej zadevi zanikerni bili, ne morem in ne smem trditi, ker nisem tega prepričan, od našega šent-viškega pa po vsej pravici, kajti to je istina, ktere ne more nobeden ovreči. Kaj pa je tega krivo, ne vem gotovo, vendar dozdeva se mi, da nič druzega, kakor to, da mož ne razume do dobrega koristi srenjskih drevesnic.

Naj mu tedaj to korist v kratkem razložim.

S podukom v šoli in djanskim pokazom v drevesnici vcepi se mladenčem veselje in ljubezen do sadjereje. Ondi se učé sadno drevje s sejanjem množiti, cepiti ga in žlahniti, presajati, obrezovati itd.; sploh rečeno, naučé se vse, kar je treba gospodarju o sadjereji vedeti.

To je ena korist.

Druga ne manj važna stvar kakor ta ravno imenovana je pa ta, da se s pomočjo srenjskih drevesnic najlože žlahno drevje po deželi razširi, kajti iz nje se dajo najcenejša drevesca prodajati, in vendar po tem srenja ne trpí nobene škode, marveč pridobiva si dobiček.

Toliko o tej zadevi z obljubo, da bom še za naprej opazoval, kaj se bo za vresničenje koristne ustanovitve storilo, in da bom, ako vse pri starem ostane, sl. kmetijski družbi o tem poročal, da potem denar kako drugače ukoristi.

Sicer je pri nas malo zanimivega. Čudil se bode vendar marsikdo, da še le zdaj (prve dni novega leta) zimsko žito sejemo; al zavoljo zeló neugodnega vremena to poprej ni bilo mogoče. Še bolj čudna prikazen je pa gotovo ta, da si naš mogočni župan pravico prilastuje, kmetovalca v obdelovanji zadržavati. Prosim posluha! — Nedavno je hodil župan z dvema odbornikoma in s srenjskim hlapcem (pri nas „župan“ imenovan, ker on prav za prav županuje) od hiše do hiše zlog tirjat, in, ako treba, tudi rubiti. Pri neki hiši bojè niso denarja dobili, to bi jim bilo pravično rubljenje v hiši opravičilo. Al tega oni niso hoteli, marveč gredó iz hiše. Kakih 200 korakov od hiše dojdejo hišnega hlapca, ki je ravno na poti bil, poln koš gnoja na njivo peljaje. Molčé stopi župan do volov, ter ju ustavi in z neko nevsakdanjo energijo izpreže. Odbornika, ki nista hotela zaostati v tem junaštvu, se v koš vpresta ter ga prevrneta. Ko je gnoj na poti ležal, izročí mogočna trójica voz srenjskemu hlapcu, kteri ga je na županov dvor odpeljal; oni so — se vé da za vozom korakali, ponosno težke glave v zrak držaje, kajti dovršeno delo bilo je res ponosa vredno! — Za par krajcarjev bilo je vsega tega treba! Zato pa, da nam Ubelci v gozdu tako gospodarijo, da v planotah skoro gozda več ni, se naš oče župan še ne zmeni ne.

Iz Idrije 24. jan. Gospod Lipold je izvoljen, in to enoglasno z 43 glasovi. Zmaga idrijskih mestjanov je tedaj sijajna, in častna za gosp. Lipolda, kajti on ni kandidiral, se tedaj za poslanca ni ponujal kakor drugi, in je izvoljen od ljudstva našega. Ne vém, ali so 4 uradniki vmes. Tako imenovana „liberalna“ stranka pod vodstvom Höchtelnovim, do dobrega prepričana, da ne zmaga, se je zdržala volitve. Al zgodilo se je še to, da še nekteri naših so zamudili volitev, kajti glasovnice so klicale volilce ob 9. uri dopoldne k volitvi; prejšnje volitve so trajale večidel do poli ene, in tako se volilcem ni mudilo priti k volitvi. Župan Höchtl pa sklicevaje se na postavo (?), ktera neki daje prvomestniku volilne komisije pravico, precej skleniti volitev, kakor hitro volilci drug za drugim ne dohajajo v volilno sobo. In to se je zgodilo ob ¼12. uri. Ako bi se bilo čakalo kakor drugekrat, gotovo bi bilo še kakih 20 volilcev več. Tak nenadni sklep volitve — bil je tedaj zoper § 46. volilnega reda za volitev dež. poslancev, ki odločno pravi: „volitev se praviloma mora v teku za volitev odločenega **dneva** dovršiti“ — utegne pa še dalje trpeti. Na § 47. sklicovati se, ki pravi: „kakor hitro so vsi pričujoči volilci oddali glasove“, je nepostavna sofistika, ker po takem bi se utegnila volitev že tudi ob 10. uri skleniti, če po naključbi v tistem hipu ni nobenega volilca v sobi! Slišalo se je namreč, da se je nameravalo volitev kmalu in takrat skleniti, ko bode naših volilcev še malo nazočih, da pa potem privró volilci nasprotne stranke. Al spodletel je ta manever, kajti na enkrat je okoli 20 naših ljudi v sobo stopilo. — Naj vam povem še nekaj k ilustraciji naše volitve. Okrajni glavar g. Ogrinec je prišel popoldne v petek v Idrijo in še le tukaj se je rešil rekurs volilcev in sicer po nasvetu županovem tako, da ženske zahtevajo drugi dan pri volilni komisiji volilno pravico. Uboge ženice pa so morale pot brez vspeha storiti, kajti po dolgi razpravi so z 4 glasovi proti 3 sklenili o njihovih reklamacijah tako-le: postava sicer ženam pripušča voliti, al **mi** vam ne dovolimo!! Po takem se je večina komisijska vsedla nad postavo! Ravno tako niso smeli mladi posestniki po varhih svojih voliti, čeravno so imeli glasovnice v rokah, — reklo se jim je, da so še premladi! — Al vse to ni nasprotnikom nič pomagalo; in če bi bili tudi vsi prišli volit, padli bi bili ogromno, kajti mi smo bili na vsak način svoje zmage gotovi. Idrija je še dan danes to, kar je bila nekdaj, predno je še dr. Höchtel lešerbo novoêrnega liberalizma prižgal našemu svoji narodnosti zvestemu mesticu. Zapomnite se to, in vedite, da vsak volilec ima dolžnost in pravico, po svojem prepričanji voliti; tega se trdno držijo naši mestnjani in se ne dajo po

nobenih ovirah in po nobenih obljubah odvrniti od poti prepričanja svojega. Živili!

Stari Trg 23. pros. (*Veselica*), ktero napravijo v nedeljo 30. prosenca ob 7. uri zvečer rodoljubi v gostilnici v Starem Trgu, se bode vršila po sledečem programu: 1. Deklamacija. 2. Govor. 3. Veseloigra „Strup". — Po besedi je ples. Vstopnina prostovoljna. K tej veselici uljudno vabi odbor.

Iz Sodražice 15. jan. (*Prošnja.*) Znano je svetu, da imamo „narodno bralno društvo", ktero ima že lepo število udov, večidel kmetov in ktero po svoji moči dela za povzdigo omike in za zboljšanje res siromašnega stanu naših ljudí v gospodarskem, obrtnijskem in narodnem obziru. Al tega blazega namena ne more tako zdatno doseči, kakor bi bilo želeti, in sicer zato ne, ker ima preborno knjižnico, to pa zato, ker je društvo še mlado, komaj leta staro, in drugič zato, ker zarad revščine našega ljudstva so mesečni doneski bolj pičlo odmerjeni. Tedaj se tukaj javno obrnemo do slavne slovenske „Matice" in družbe sv. Mohora s ponižno prošnjo, naj bi našemu revnemu društvu blagovolili ktero svojih doslé izdanih knjig podariti. Ker je zlasti Matica že mnogotere prošnje te vrste vslišala, upamo, da tudi naše ne bode prezrla.

Odbor društven.

Iz Krškega. (*Javna zahvala.*) Visokorodni gospod c. kr. deželni poglavar Sigmund Conrad pl. Eibesfeld je revnim Krškega mesta in okraja milosrčno darovati blagovolil 100 gld. V imenu obdarovanih izrekuje podpisano županstvo za ta velikodušni dar blagodušnemu in visokočastitemu daritelju svojo spoštljivo zahvalo.

Županstvo Krško 17. prosinca 1870.

Iz Kamnika 20. jan. (*Čitalnica naša*) je napravila 16. dne t. m. „besedo" s plesom. Da-siravno je bil odločen začetek za 7. uro, bile so polne vse sobe že ob šestih. Beseda se je začela z govorom, v kterem je govornik povdarjal krepko napredovanje kamniške čitalnice. Za govorom je pel iz vbranih glasov sestavljen moški zbor „Lovsko"; njej je sledil dvospev: „Noč na bleškem jezeru"; po tem se je igrala „Županova Micika", v kteri sta se posebno odlikovala „Glažek" in „Jaka župan", — tudi „Anže" in „Podgorska" sta vrlo izvršila svoji nalogi. Po igri pa je bil jako živahen ples. Vest in prepričanje mi veleva, da prekličem vse, kar sem slišal o izneverjenji kamniških Slovencev. Ko bi tisti možje, ki trdijo, da je večina kamniških Slovencev „deutsch gesinnt", bili v nedeljo večer v čitalnici naši, prepričali bi se bili, da so računili brez oštirja in da le po svetu trosijo, česar njihovo srce želí. Jaz celó trdim, da deset čitalnic lahko premeteš, da najdeš enako navdušenje. — Kamničanje! le tako naprej! Trdna volja in srce do domovine vse zapreke zmore! Malo gnjezdo, v kterem se rodé in gojijo v vašem mestu „bele vrane", prevrnil bo prvi piš.

Prekopski Janez.*)

Iz Kranja. — Prihodnjo nedeljo 30. dan t. m. ob 8. uri zvečer napravi naša čitalnica slovesno besedo s plesom v spomin Valentinu Vodniku, h kteri vse družbenike uljudno vabi odbor.

Iz Ljubljane. — Volitev deželnega poglavarja pl. Karola Wurzbacha za predsednika kmetijske družbe je Njih Veličanstvo potrdilo.

— (*Iz poslednje seje deželnega odbora*) naznanjamo sledeče:

Bralo se je pismo dr. Razlaga, namestnika dr. Tomana v deželnem odboru, v kterem naznanja, da se 1. marca t. l. preseli iz Brežic v Ljubljano, da pa pride, ako bi to zahtevala opravila pri deželnem odboru, meseca februarja za nekaj dni v Ljubljano. — Na pismo, ktero je novembra meseca poslal deželni odbor glavnemu vodstvu Rudolfove železnice na Dunaj, naj se dajó službe pri železnici med Ljubljano in Trebižem ljudém, ki so slovenskega jezika zmožni, posebno pa, naj bodo spremljevalci vozovlakov po tej železnici slovenskega jezika dobro vajeni, — naj se napravijo na postajah (štacijah) vsi napisi tudi v slovenskem jeziku, in naj se o prihodu vozovlaka na 11 postajah vselej tudi slovenska imena postaj kličejo, je odgovorilo vodstvo deželnemu odboru, da je že pred tem dopisom to zadevo na skrbi imelo, ter da razvidi potrebo takih opravnikov na železnici, ki so deželnega jezika zmožni. Težko bo sicer za vse službe na tej železnici slovenskega jezika zmožnih ljudi dobiti, al vodstvo si bode prizadevalo, kolikor le mogoče vstrezati razodeti želji deželnega odbora.

Oskrbništvo deželne prisilne delalnice je izročilo deželnemu odboru popis ondašnje bolnišnice, ki ga je sestavil njen zdravnik dr. K. Bleiweis, da se izroči c. k. deželni vladi. Iz tega popisa se razvidi, da je bilo 1869. leta v delalnici 354 moških in žensk in med njimi 149 bolnih, od kterih se jih je ozdravilo 125, umrlo 10, zarad neozdravljivih bolezin izpuščenih 6, na koncu leta bolnih ostalo 8. Največ jih je zbolelo za pljučnih boleznih, za mrzlico, za drisko, za vročnico želodčino (gastriko). Škrofulozna in tuberkulozna bolezen se je ubranila po salu iz kitovih jeter, ktero se je v obče kakim 6 do 10 bolnikom dajalo vsak mesec. Ženske so manj bolehale kakor moški.

Pred to sejo je deželni odbor gledé na sklep deželnega zbora zarad vpeljave slovenskega jezika v deželne uradnije pozval v razgovor vse predstojnike deželnih uradov, da so mu vsi (razun že dolgo in še zmirom bolehnega tajnika) izkazali različno opravilstvo vsacega oddelka in o vsakem oddelku razodeli svoje mnenje. V prihodnji seji bode deželni zbor sklepal o tej zadevi.

— (*Okrožnica c. kr. deželnega predsednika pl. Conrada do c. kr. okrajnih glavarjev na Kranjskem 14. dne t. m.*) povdarja h koncu to-le: „Gotovo ste tudi Vi kakor jaz tega prepričanja, da se mora brezpogojno in resno delati na to, da uradnije s strankami, ktere samo slovenski umejo, občujejo v vsem z besedo in pismeno samo v slovenskem jeziku; zato je treba, da Vam podložne uradnike ostro opomnite, da se letos naučijo slovenski tako, da so, kar najbolj mogoče, spretni pisati v slovenskem jeziku, ki je že sam po sebi veliki večini njihovi materni jezik; ta sposobnost bode o razsoji njihove uradniške pripravnosti na vsaki način odločilna". — Po takem se tedaj obrok za leto in dan uradnikom stavi. Dobro! — ko bi tega ukaza le mnogi okrajni glavarji, ki še sami nikoli niso dveh vrstic slovensko pisali, „ad acta" ne položili, kakor vse enake poprejšnje! Mi nimamo do večine okrajnih glavarjev v tej zadevi celó nobenega zaupanja, in o onih besedah omenjene okrožnice, ktera pravi: „s strankami, ki samo slovenski umejo", bojimo se, da gospodje najdejo zmirom „zadnja vrata", skozi ktera se bojo izmuznili brž, ako človek le nektere besede po nemško hrustati zná. Uradnije naše so nam v preteklih letih že tako pokvarile jezik slovenski in s silo nemškega izneverile narod naš narodnosti njegovi tako, da je zadnji čas, da popravijo zdaj, kar so grešili oni in njih predniki.

— (*Véliki sejm v pondeljek*) ni bil velik, kar se tiče druzega kupčijstva, al goveje živine se je nenavadno veliko prignalo na trg, posebno veliko dobro pitanih volov; cena jim je bila visoka; le nekoliko pitani

*) Dobro došlo! Vred.

par se je prodal po 320, 340, 360, tudi po 400 gold. Domači mesarji tedaj niso môgli dosti kupiti, ker je cena mesá za ta kup prenizka; Lahi pa, in med temi znani Prister, so tedaj pokupili veči del debele živine. Krav se pa ni dosti čednih prignalo; ravno tako je kónj bilo mnogo, pa malo lepih, pa tudi za te je bilo laških kupcev, ki so jih primerno drago plačevali. Cele trume volov so odgnali po tržaški cesti. Potlej pa nasprotniki naši v eno mer kričijo, da nimamo na Kranjskem nič! Da bi kranjske dežele ne bilo, ne vemo, kakošna bi se v mnogih potrebah za živež godila tržaški in laški deželi!

— (*Letni zbor društva „Slovenije“*) je jutri zvečer ob 7. uri v dvorani čitalnični. Program tega zbora so priobčile „Novice“ že v poslednjem listu.

— (*Neznan stekel pes*) se je v petek teden pritepel iz Šiške v Ljubljano v Gradišče in potem na kern, kjer so se ljudje na ledu drsali; popadel je več psov pa tudi enega človeka.

— (*Imenik ljudskih učiteljev na Kranjskem o začetku leta 1870*) je izdalo učiteljsko društvo ravnokar. To je prvi imenik, ki bode mnogim dobro došel. Zraven tega ta brošurica, ki jo je vredil društveni prvomestnik gosp. Andrej Praprotnik, obsega tudi kratek popis tega društva in knjižnico njegovo.

— (*V deželnem gledišču*) je dramatično društvo v nedeljo predstavljalo burko „Tat v mlinu“ ali „Slovenec in Nemec“, poslovenjeno po češki. Gledišče je bilo zopet v vseh prostorih prepolno. Še v nobeni slovenski igri ni bilo letos toliko smeha, kakor v tej, ki je polna djanja (brez dolgih govorov) in komičnih situacij. To, da dve osebi in pa jud govorijo nemški med Slovenci in drug druzega ne umejo, dalo je povod tako naravnim šalam, da smeha ni bilo ne konca ne kraja. Al igralo se je tudi skozi in skozi izvrstno. Gosp. Gecelj (mlinar), gosp. Šušteršič (jud Mavšel), gosp. Filapič (Nemec Mihelc), gosp. Kobler (oskrbnik) in gosp. Noli (študent) so igrali glavne role mojstersko, in njim so ravno tako izvrstno prikladale gospá Odijeva in gospodičini Brusova in Kremžarjeva. Gospá Odijeva in gosp. Noli sta tudi pela na živahno pohvalo občinstvu in dva moška in ženska zbora sta častitljivo pričala o dobrih močéh dramatičnega društva. Po tej igri je rodoljub, ki noče imenovan biti, v priznanje marljivega delovanja društvu na čast slovenski dramatiki poslal 100 gold.

Bralce naše utegne zanimivati, ako jim podamo nektere zgodovinske črtice o tej igri, ktera je bila leta 1848. v ljubljanskem gledišču z gromovito pohvalo trikrat igrana. Oni čas je „slovensko društvo“ snovalo gledišćine igre. Gosp. Kleemann (Čeh), takrat profesor gimnazije ljubljanske, se je pri gosp. J. Kosmaču, skriptorji na licealni knjigarni, učil slovenščine; za vajo v slovenskem jeziku je prestavljal ž njim med druzimi tudi to igro, ki se izvirno glasí „Čeh a Nemec“. Dala sta jo potem dr. Jan. Bleiweisu, predsedniku tadanjega „slov. društva“, naj strogo prestavo ogladi v jeziku in jo preredí po naših razmerah za gledišče. Dr. Bleiweis, kteremu je igra jako všeč bila, je to storil, vpletel pesmi itd., in kmalu je prišla igra na oder. „Mlinarja Tomaža“ je izvrstno igral gosp. Mahkot, „študenta Javornika“ vitez Höfern, „juda Arona Mavšeljna“ umrli gosp. Oparnik, Nemca „Mihelna“ gosp. Žiga Bučar, „Ančiko“ je delala tudi že umrla gospodičina Krsnikova itd. Tako je vrelo ljudstvo v gledišče, da ob poli sedmih ni bilo več moč prostora dobiti; vročina 22. dan listopada, ko se je igra prvikrat igrala, je bila tako silna v gledišču, da so nekteri omedleli. „Novice“ so že takrat pisale: „Ta večer se je zopet očitno kazalo, da ni prazna beseda, ako rečemo, da se je živo vnel duh narodni“.

— Zadnji „sokolski večer“ je privabil mnogo gospodičin, gospej in gospodov v čitalničino dvorano, v kterej so se pozno v noč radovali. Nadjaje se, da take veselice so ljube našim plesalkam in plesalcem, napravi „Sokol“ prihodnjo veselico v saboto v čitalničini dvorani. Razun plesa se bodo vršili tudi komični prizori. K tej veselici vabi uljudno družbenike „Sokola“, čitalnice in dramatičnega društva odbor.

— „Tagblatt“ včerajšnji je ves iz sebe, da je g. Lipold zopet izvoljen bil za deželnega poslanca, in napada novo volitev, volilce in izvoljenega blizo tako kakor stekla zver vse, kar jej nasproti pride. Škoda, da le premalo skriva namen svoj — namreč ta, da bi gosp. Lipolda vnevoljil, da ne bi sprejel poslanstva! Naš današnji dopis „iz Idrije“ pa kaže, da vkljub vsemu nasprotnemu početju, — da se je volitev sklenila prezgodaj, — da se je volitev zabranila ženam in varhom nepolnoletnih, ki bi bili vsi gosp. Lipolda volili, je zmaga domačih bila sijajna. Pošteni značaj g. Lipolda je predobro znan, da bi ga oskrunil „Tagbl.“, če tudi vse svoje blato na-nj zmeče. Gorjé mu, kdor je temu listu všeč!

— (*Slovesno besedo Vodniku na čast*) bode, kakor vsako leto, tudi letos 2. dan svečana, to je prihodnjo sredo napravila čitalnica ljubljanska v svoji dvorani. Odbor je skrbel za program, tej slovesnosti primeren, ker vé, da ta večer od blizo ali daleč vsak pride, če tudi sicer malo zahaja v „besede“. Veselica tega večera razpada na dvoje. Prvi del je „beseda“ s tem-le programom:

1. *Ouvertura.*
2. *Vodnik v Olimpu.* Alegorija v gledališki obliki zložena po Dav. Trstenjaku.

Osebe: **Valentin Vodnik.**
Slovensk pesnik.
Slovenska pisateljica.
Ženski in moški zbor.

3. a) *Pesem*, zložil Ant. Förster, za ženski in moški zbor, b) *Scena ed aria nell opera „Alzira“*, zložil Nik. Manfroce. Oboje za sopran z glasovirom.
4. *Veltava*, moški zbor s čveterospevom, zložil Fr. A. Vogl.
5. *Aria nell' opera „Un ballo in maschera“*, za tenor z glasovirom zložil J. Verdi.
6. *Cigani*, moški zbor s tenorjevim solom, zložil Fr. A. Vogl.
7. *Dvospev* iz opere „Drahomíra“; za sopran in tenor z orhestrom zložil K. Šebor.

Drugi del je ples, v kterem pozornost častitih naših gospodičin in gospá obračamo posebno na zanimivi „kotiljon“. — Ker je po večletni navadi dohodek tega večera namenjen v podporo muzikalnih potrebščin čitalnice naše, je vstopnina odločena tako-le: Vsak ud čitalničin, ki vzame vstopnico pred tem večerom (vstopnice se dobivajo v štacuni gosp. Antona Jentelna v špitalskih ulicah), plača 50 kr., na kasi zvečer pa 1 gold. Se ve, da s tem odločilom se radodarnost, da bi kdo kaj več ne daroval, noče omejiti nikomur. Po večletni navadi smejo ta večer udje tudi vpeljati prijatle in znance svoje, ki niso udje; za te pa je vstopnina odločena na 1 gold., naj vzamejo vstopnico že poprej ali zvečer pri kasi.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Vsa pozornost je bila pretekli teden obrnjena na zbornico poslancev, v kteri se je obravnavala adresa, to je odgovor, ki naj ga zbornica poslancev dá na cesarjev govor, s kterim je odprl sedanji državni zbor. Ako pregledamo govore poslancev

tiste stranke, ki se poganja za to, da ustava decemberska ostane, kakoršna je, če tudi večina avstrijskih narodov celó nič ni zadovoljna ž njo, se nam iz teh govorov kaže čvetero, kar mora nevoljo izbuditi pri vsacemu, kdor ima srce za pravico in resnico. Eno je to, da kakor pisana nit se vleče skozi vse govore večine zborove gospodstvo nemško, in če tega ni, mora Avstrija priti do propada. Drugo je to, da večinarje hudo togotí razglas ministerskih spomenic, kajti po tem razglasu je padlo zagrinjalo, ki je namene petorice ministerske dozdaj zakrivalo. Tretje je to, da razsodbe porotnic sodijo tako, kakor da bi porotniki pošteno vést morali še le na posodo jemati od govornikov, ki bi svetu še le morali dokazati, da je imajo kaj na pósodo. In četrto je to, da poslanci, kakor Schindler in dr. o važnih zadevah take šale brijejo kakor da bi šlo za burke v gledišči. — Se vé, da je bilo veliko več govornikov za načrt adrese, kakor proti njej; al če tehtne govore manjšine prevdarimo, vidimo spet, da se pravica in resnica zmirom dá lahko zagovarjati — in resnica je to, da je v Avstriji zadovoljnosti vseh narodov, tedaj porazumljenja potreba — in da nasprotniki te resnice morajo le v stokrat prezvečenih puhlih frazah iskati gradiva za svoje besedovanje. — Vrnimo se zdaj do govornikov, ki so v splošni razpravi poprijeli besedo. Prvi je bil dr. Toman, ki je govoril proti adresi kakor jo je osnovala večina. Njegov govor je bil od konca do kraja temeljit; zbornici je zgodovino nesrečnih ustav avstrijskih kazal in pred očí stavil pogubivno pot, ktero je treba zapustiti, da se Avstrija spet okrepí (njegov krasni govor prinesemo ves in smo danes že ž njim začeli). Tudi L. Svetec je izvrstno in možato govoril, povdarjal avstrijsko stališče in pobijal Kurandove neslane fraze o Čehih, panslavizmu itd. (tudi njegov govor prinesemo ves). — Poljaki so govorili proti adresi, al tako, da še zmiraj ne vemo, pri čem da smo ž njimi. Zbornice predsednik pl. Kaisersfeld je med nemškimi poslanci zvonec nosil; silil se je v duhu sprave govoriti, al kazalo se je povsod, da Nemec ne more biti drugač kakor da bi gospodoval; „non possumus“ je kukal iz vseh njegovih besed. Da je armadni liferant Skene se napenjal za nepremenjeno ustavo, vsak lahko razume. — Dobro pa je delo srcu slišati dva Nemca, ki sta navdušena govorila za pravico nenemških narodov in za spremembo ustave; ta dva častitljiva Nemca sta profesor Greuter in grof Dürkheim; govora obéh sta zlatega denarja vredna, zato tudi iz njunih govorov prinesemo drugi pot poglavitne točke. Greuterju je velika moč besede dana, naj govorí resno ali pikantno; kaj izvrstno je šibal ono „ustavovernost“, s ktero se v eno mer bahajo „liberalci“ — „naj lije dež ali je lepo vreme, zmiraj ste ustavoverci, ker je ta ustava voda na vaš mlin!“ jim je rekel. — Govoril je tudi poslanec Črne proti adresi; njegov govor nam pa še ni znan, tedaj ga prihodnje priobčimo. — Največo pozornost pa je izbudil govor Beustov; vse se je vstopilo krog njega ko je začel govoriti, in poslušalo ga verno. Govor njegov se je glasil kakor upravičenje zatoženca, kajti vsi časniki Giskrove stranke ga že dolgo napadajo, da se drží manjščine ministerske stranke in da dandanes ni več to, kar je bil pred dvema letoma. Zagovarjal je tedaj svoje delovanje in rekel, da mu je sprava vseh narodov zmirom bila pri srcu in da mu bode tudi vprihodnje, — da bode sicer glasoval za načrtano adreso, vendar pa da bo v specijalni debati kazal, kje da ž njo ni edinih misli. Levici (večini) njegov govor ni bil všeč, desna stran (manjščina) pa mu je večkrat klicala dobro! Z njegovim govorom se je situacija ministerska spet nekako predrugačila, in že današnji časniki govorijo, da je spet razpor pri petorici ministerski, češ, da Herbst in Hasner vlečeta na drugo stran, Giskra, Brestel in Plener pa na drugo, ki se bliža Beustovim mislim. Zato Plenerju ni še obveljalo sestaviti novega ministerstva in da se je sestava tega izročila Kaisersfeldu, o kterem se govori, da bode ministerstva predsednik, poleg tega pa minister kmetijstva. — Vidi se iz vsega, da so stvari še zeló zmešane, in da bi dober Avstrijanec moral želeti, naj „gospodje Nemci“ dobijo krmilo ministersko v roke, da se do dobrega prepričajo in ž njimi vsi nemškutarji, da so resnične besede cesarjeve, ko je rekel, da tako ne gre naprej! — Razglasilo se bo še marsikaj v specijalni debati, ki bode gotovo več časa trajala, da pride adresa do konca. Ako se sprejme zoper voljo in proteste manjščine adresa po volji večine, ne ostaja uni druzega kot — slovó dati državnemu zboru.

— 20. dne t. m. so državni poslanci poljski napravili obed na čast bivšemu ministru Potockemu; bili so pričujoči tudi poljski udje gosposke zbornice. Napitnico njemu na pozdrav je odzdravil grof Potocki tako-le: Ostal sem v ministerstvu tako dolgo, dokler sem upal, da morem braniti korist države in dežele. Ko pa sem se prepričal, da sedanje ministerstvo odbija potolaženje narodov in da po takem ravnanji sprava ni mogoča, sem zapustil sedež v svetovalstvu cesarjevem. Da bi bil še dalje minister ostal, bilo bi to toliko, kot odgovornost na-se jemati za sistemo, ktera utegne v propad pahniti državo. Stopivši iz ministerstva se nikdar ne bom izneveril gêslu svojemu: „zmerno in tolažljivo“.

Iz Dalmacije 17. jan. — General Rodić in baron Fluk popravljata hude pregreške, ki jih je prejšnja deželna vlada storila v Dalmaciji; mnogo poštenih uradnikov, ki so bili za to, ker niso tulili z laškimi volkovi, iz službe djani, sta v Kotru in druzih mestih zopet v službo djala, mnogo Lapenavcev pa sta iz službe odpravila.

Iz Rima — se je 16. dan t. m. pisalo v Zagreb, da tudi to je gola laž, da sta dva silna berača neki večer napadla preuzvišenega škofa Strossmajera. „Njegovi preuzvišenosti — stojí v tem pismu — dohaja v večnem Rimu od vseh strani le živo priznanje njegovega apostolskega postopanja“. Moč in resnica njegovih govorov je pridobila blagemu škofu toliko slavo, da sega po vsej Evropi in še čez meje njene.

Žitna cena

v Kranji 24. januarja 1870.

Vagán pšenice 5 fl. 61. — rži 3 fl. 75. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 20. — soršice 3 fl. 80. — ajde 3 fl. —. — prosa 3 fl. 20. — krompirja 1 fl. 65. — fižola 3 fl. 52.

Žitna cena

v Ljubljani 22. januarja 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. — — banaške 5 fl. 50. — turšice 3 fl. 10. — soršice 3 fl. 26. — rži 2 fl. 90. — ječmena 3 fl. —. — prosa 2 fl. 60. — ajde 3 fl. —. — ovsa 1 fl. 80 — Krompir 2 fl. —.

Kursi na Dunaji 25. januarja.

5% metaliki 60 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 120 fl. — kr.
Narodno posojilo 70 fl. 40 kr.	Cekini 5 fl. 81 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 22. januarja 1870: **53. 34. 41. 66. 44.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 5. februarja 1870.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.